

ALEVİLERE HAKARET ETMENİN BİLİMSELCESİ

ALEVİLERE HAKARET ETMENİN BİLİMSELCESİ

KİTAP ELEŞTİRİLERİ - 1

İdris terziliği icat etmeden
Geçti endazedden boyumuz bizim
Anka yaratmayız Kaf'a gitmeden
Bin bir çile çeker soyumuz bizim
Kapı değişemez bizim birimiz
Münkir kırk yıl yusa gitmez kırımız
Hayatta pak eder bizi pirimiz
Murdar ölmemektir huyumuz bizim
AŞIK FERYADİ (DELİ DERVİŞ-19.YY)

Alevilik – Kızılbaşlık – Bektaşilik araştırmaları ve yayınlarını belirli kategorilere göre ayırabilir miyiz? Böyle bir sınıflama mümkün müdür? Mümkün ise alt başlıkları nasıl olmalıdır? Yıllardır bu ve benzeri konuları düşünür, araştırma ve okumalarımı yaparken bu soruları hep aklımda tutar, cevap ararım. Cevaplarım her eseri okuduktan sonra güncellenir, değişir. Bu güne kadar yayınlanmış Alevilik matbuatının tümünü oluşturan eserleri sanırım şu şekilde tasnif edebiliriz: 1 - Alevilik araştırmacılarının yaptığı güdülü, bir amaca matuf yayınlar, 11 - Alevilik araştırmacılarının yaptığı bir amaca hizmet etmeyen, olanı olduğu gibi anlamaya ve anlatmaya çalışan akademik ya da serbest araştırmacı ekseninde yapılan yayınlar ve 111- Aleviliği kendi kalıbına sokmaya çalışan araştırmacıların yaptığı ve hatta hakaret derlemeleri yapılan yayınlar. Bu kategorilere yenileri eklenebilir, alt başlıklar açılabilir ya da tümünden değişebilir, mümkündür. Bu yayınlar için yazar, yayın ve eser adı verecek envai çeşit örnek bulunmaktadır. Fakat ziyadesiyle polemik konusu bulunan bu alanda yeni bir polemiğe kapı aralamamak için bu örnekleri şimdilik kendimize saklayacağız. Yazacağımız nokta vurgulu kitap eleştiri ve analizler ile bunları günü geldikçe yazıp okuyucuların tasarrufuna sunmak gibi bir muradımız olacaktır. Bu muradı hasıla erdirmenin kolay bir iş olmadığını da daha başından kabul etmek gerekir. Zira Alevi matbuatının bizzat Alevi aydın, yazar, çizer ve düşünürleri tarafından bu denli ihmal edilmesi bu alanda yapılacak işi hayli artırmıştır. Öyle ki her önüne gelen, popüler olmak isteyen, canı sıkılıp sövecek bir şey arayan kişiler Alevilikle ilgili yazmış, fikir piyasasına sunmuştur. Hiçbir Allah'ın kulu da efendim bu böyle değildir, sen bunu nasıl yazarsın, bu nasıl bir düşüncedir, bu nasıl kitaptır dememiş. Onlarca vakıf, yüzlerce dernek, binlerce üye, milyonlarca Alevi, on milyonlarca vicdan sahibi aklı başına baliğ kimseden ses seda çıkmamış. Bu durum bir hayli düşündürücü olmakla beraber sosyoloji ve düşünce tarihi alanına girecek

cidde bir araştırma konusudur. Araştırmak isteyecek feyizli, ilim, irfan sahibi insanlar muhakkak ki vardır ve biz şimdiden onları selamlıyor, şükranlarımızı sunuyoruz. O halde yukarda bahsettiğimiz kitap türlerinden birini inceleme konusu yapabiliriz.

Değer verdiğim, saygı duyduğum bir ağbim, sağ olsun, geçenlerde bir kitap hediye etti. Kitabın bir hediye nesnesi olması her zaman onur verici bir incelik. Hediye eden için de hediye alan için de. Bir hayli mutlu oldum, teşekkür ettim. Kitabın başlığına yazarına şöyle bir baktım: Kirlilik Kavramı ve Aleviliğin Asimilasyonu diye bir başlık. Kirlilik kavramı, nasıl yani? Kirlilik kavramı ile Aleviliğin yan yana gelmesi – yanında asimilasyon gibi bilindik bir kelime olmasına rağmen – nasıl mümkün oluyor diye düşündüm. Daha birkaç kelimelik başlığı okumamla Gadamer, Habermas ve nice sosyal bilim teorisyenlerinin geliştirdiği Hermeneutik (yorum, açıklama bilimi, bilgisi) ile Umberto Eco gibi düşünürlerin dikkat edilmesini önerdiği “aşırı yorum” arasındaki git gel düşüncesinde buldum kendimi. Öyle ya Hermeneutik metodunu kullanan zihin analitik bir ekseninde kavramlar ve kavramların derinliğini, kökenini, tarihsel ve çizgisel döngüsünü, evrimini kavramları teker teker kelime bazında ve kavramları birleştirmeye ilişkin oluşun tümceyi de hep birden analiz edebilmeliydi. Diğer yandan Eco’nun vurguladığı nesneyi ya da sembolü aşan yorumu yani “aşırı yoruma” gitme tehlikesinden dolayı da dikkat etmeliydim. Öyle yaptım. “Kirlilik Kavramı” ve gibi paralellik illiyeti kuran bir bağlaçla “Aleviliğin Asimilasyonu” öbeğine bağlanıyordu. Kirlilik kavramı üzerinde etimolojik ve kavramsal bağlamda çok düşünmüştüm. Kir nerden geliyor? İlk kim kullandı? İlk kir kavramı kime istinaden çıktı ve kime söylendi gibi soruları hep sordum. Cevap buldum. Bulamadıklarım da oldu fakat. Sonra ve bağlacına geldim. Aklıma Nurullah Ataç geldi. Ve ve diğer bağlaçlara karşı duyduğu rahatsızlıktan ve hatta bunları kullanmamaya duyduğu dikkatten dolayı tekrar şaşırttı beni bu kısacık hatırlamayla. İki aynı şeyi, özellikle illel ilişkisi olan iki aynı kavramı birbirine bağlayan ve bağlacı tanımını hatırladım. Nasıl olur dedim. Kirlilik kavramı ile Alevilik felsefesi arasında illel bir bağ mı var ki bu yazar bu bağlacı kullanmış. Bu soruyu da bir kenara bırakıp Asimilasyon kavramına geldim. Asimilasyon. Alevilerin en çok muhatap oldukları kavram değil; en çok muhatap oldukları eylem diyerek bir önceki Alevi kelimesiyle bunu örtüştürdüm. Ve ardından hızla düşündüm: Kirlilik var, arada bir ve bağlacı var ve nihayet Aleviliğin asimilasyonu var. Demek ki dedim kendi kendime burada kirliler, kirletenler, Alevilik, Aleviliğin Asimilasyonu ve nihayet asimile eden ana erk bu kitabın konusu. Umutlandım da kendimce. Öyle olmadığını kitaba başlar başlamaz anlayacaktım ama saflık benimki de. Yoksa dedim kendi kendime yazar daha başlıkla bize gol mü atıyor? Olur ya. Kitabın yazarına şöyle bir göz attım. Tanıdık bir sima değil. Hızla yazarı hakkında bilgi aradım. Buldum da. Daha ilk sayfada kendini bir güzel anlatmış. En azından eğitimi hakkında bir şeyler öğrendik. Akademiden diye güven duyma duygumu biraz daha tetiklemeğe çalıştım. Öyle ya koca akademili yalan yanlış yazacak değil. Sonuçta koca kurumlarda okumuş, koca okullar bitirmiş. Kirlilik ile Alevilik arasında illel bir ilişki kuran ve bağlacını kullanıp sıralıyorsa elbet bir bildiği vardır deyip hızla arka taraftaki tanıtıma geçtim. Son cümlesinde yazarın “önemli bir boşluğu doldurduğu” bizzat kendisi

tarafından iddia ediliyordu. Heyecanlandım. Kendisi de söylese önemli bir boşluğu doldurmak önemli bir olaydır. Yüzümde merak eden adamın kalbinin hızlı çarpmasından kaynaklanan bir kızarma ile yanma mevcuttu. Acilen okumalıydım bu kitabı. Bakalım ne sürprizler vardı ve hangi boşluklar dolmuştu?

Kitap okumayı çoğumuz bir monolog zannederiz. Bir kişi – yazar - aklındaki, araştırmalarını, ulaştıklarını anlatır, okuyucu dinler. Oysa gerçek kitap okuyucusu için kitap okumak karşılıklı bir etkileşimdir. Bir diyalog, tartışma yahut sohbetir. Okuyucu kitabın konusuyla ilgili kafasındaki bütün sorulara cevap arar. Tartar, ölçer, bildikleriyle karşılaştırır ve karar verir. Kaliteli ya da gerçek okuyucu bu şekilde kendini belli eder. Yukarda bahsettiğim kitabın yazarıyla aynı günün akşamı böyle bir sohbete başladık. Sohbeti farklı kılan ise bunu umuma açma fikri olmalı. “Sosyolojinin bir şeyin işine yaramasını istemek, her zaman için onun iktidara hizmet etmesini istemektir. Oysa onun bilimsel işlevi, iktidardan başlayarak sosyal dünyayı anlamak (ve açıklamaktır). Pierre Bourdieu.diyerek yapılan giriş alıntısı hemen şu soruyu aklıma getirdi: Bu kitap ya da çalışma kime hizmet edecek? Alıntının dediği gibi iktidardan başlayarak sosyal dünyaya mı yoksa iktidardan başlayarak iktidarı elinde tutanların yapma etmelerini belirleyecek işleve mi? Kitabın devamındaki anlatılar ikincinin kendini var ettiğine dair bir şüphe bırakmadı bende. Zira Alevi ile kirlilik kavramını eşitleyen yazar bunu temizlenmenin, temizinin inşa edilmesi babındaki görev ve sorumluluğu iktidara hedef koymaktadır. Bunu bundan dolayı böyle yapmalısınız gibi bir anlam içerecek veriyi büyük bir zenginlikle sunacaktır sorumlulara. Öyle ya rehber de lazımdır iktidarlara.

“Alevilik, Sünni İslam gerçeğinin kurumsal dışlamasına maruz kalmanın yanı sıra, “özel” bir dışlanma teması üzerinden de ötekileştirilmektedir: “Kirlilik””(s.14). Böyle yazan yazar Aleviliği dışlayan kurumsal yapıdan, özel olarak ötekileştirenin kim olduğunu ya da hangi kurum olduğunu bildirmemiş, özne havada kalmıştır. Sünni İslam iktidar geleneği çerçevesinde kurumsal dışlamanın dışında Alevileri bir başka kurum ya da kesim dışlamamaktadır. Yani Sünni İslam’ın sorumluluğu bilinmeyen bir “özel” kurum ya da guruplarca pay edilmeye çalışılmıştır. Fakat Türkiye gerçeğinde böyle bir ayırım yoktur. Türkiye’de Aleviliği, Alevi’yi kurumsal Sünni iktidarın dışında dışlayan ve bunu toplumsal alanda “kara propaganda” ile sabitleştiren başka bir kurum yoktur. Öyle ki bu tarih en az yedi yüz yıl geriye götürülerek zengin bir veriyi önümüze sunmaktadır.

“Tamamı üniversite öğrencisi 22 Alevi görüşmeci ile grup odaklı ve teke tek yapılan görüşmelere yer verildi. Ancak bu bölümde, kayıt altına alınan ve daha sonra çözümlenen sözlü veriler, ham haliyle verilmedi”(s.14). Sosyal bilimlerde alan araştırması, denek – örneklem ve anket önemli bir yöntemdir. Dolayısıyla pek çok çalışmada kullanılır. Alevilik ya da Türkiye’nin diğer hassas konularına gelince bu araştırma yöntemleri tam bir kandırmaca yöntemi olarak kullanılır. Anketlerde şu parti şuradan şu kadar oy aldı, şu kadar destekleniyor denilir. Her partinin kendine göre bir anket şirketi vs vardır. Her biri de kendini önde çıkaran araştırmalar yaptırır. Buna araştırma denilirse. Tıpkı bunun gibi yazar bey de 22 “kirli” Alevi denekte araştırma yapıyor. Onların tecrübelerinden yola çıkarak sosyal teorilerle sözlerini genelleştiriyor. Fakat işin ilginç yanı ankete - görüşmeye muhatap olan hiçbir öğrenci “Sünnilerin kirlilik yakıştıması benim umurumda değil, gusül abdesti benim sosyal

ve itikadi gerçeğime ters, bunu yapmadığımdan dolayı kendimi eksik ya da kirli hissetmiyorum” demiyor. Tersine yazarın ulaşacağı teorilere hizmet edecek cevapları veriyorlar. İşin burası çok ilginçtir. Amerika’ da Çin mahallesine gidip yüz kişiyle konuşan araştırmacı araştırmanın sonunda Amerika’nın ezici çoğunluğunu Çinlilerin oluşturduğunu düşünebilecektir. Örneğimizde olduğunun tersine kullanılan örneklem ile evren arasındaki ilişkinin sağlıklı olması gerekir. Alevilerin büyük bir bölümü buradaki 22 görüşmecinin boynu bükük cevapladığı soruları gayet dik ve net bir şekilde cevaplar. Fakat bu örnekte bu cevabı verecekler araştırmaya yansıtılmadığı için bu cevaplar yoktur. Araştırmacı zaten kendi kurnazlığını “kayıt altına alınan ve daha sonra çözümlenen sözlü veriler, ham haliyle verilmedi” diyerek itiraf etmiştir. Eğer gerçeklik teoriye uymuyorsa, teoriyi değiştirmek yerine gerçekliği değiştirebiliriz tarzındaki yaklaşım en basit tabiriyle ucuzculuk, kalitesizliktir. İşte Türkiye’deki akademik ortamın ortaya koyduğu temel yaklaşım budur.

Araştırmanın amacı bölümünde “bu çalışma, Aleviliği anlama – anlatma yönünde bir akademik ilgiden yola çıkmamaktadır. Bu bakımdan çalışmanın akışında da görüleceği gibi, Alevilik yazınına akademik düzeyde hatırı sayılır katkılar sağlamış kişilerin eserlerine ve görüşlerine yer verilmemiştir.”(s.15.) Burası çok ilginçtir. Yazar bu sözleriyle kendini garantiye almaya çalışıyor. Akademiden ve halktan gelecek tepkileri tahmin ettiğinden olsa gerek bu notu düşüp şark kurnazlığı yaparak set çekiyor söylenebileceklerle. Yok öyle yağma! Sen bütün toplumun en önemli ve hassas konuları hakkında yazacaksın ama akademik ya da akademi dışı biriken bilgiden, tanımdan, tarihten bihaber eser yazacaksın. Alevilik nedir, Alevi kimdir, Alevilik ve Aleviler hangi süreçten geçmiştir bunları gaip aleminden öğreneceğiz. Fakat iş Gusül abdestini anlatmaya gelince uzun uzun tanımlar yapacaksın. Aleviler kendini biliyor, Sünniler Alevileri tanımlıyor onlar da biliyor dolayısıyla Aleviliğin öyküsünü anlatmaya gerek yok. Fakat Sünniler gusül abdesti almayı biliyor, Aleviler bilmiyor eşitlemesinden hareketle Alevilere gusül abdesti bilgisi, terbiyesi vereceksin. Ne maalesef ki terbiye onu çok konuşanın eksiğidir.

Araştırmanın metodolojisi bölümünde “görüşmecileri saptamak için “kartopu örneklemini” kullandık”(s.17) deniliyor. Çok ilginç bir tercihtir kartopu örnekleme yöntemini kullanmak. Neden diye sormamız halinde herhangi bir cevabı yok. Yine yazar kendine gelebilecek soruları tahmin ettiğinden olsa gerek bu metodu kullandığını açıkladıktan sonra şöyle devam ediyor:” Alevi kimliğinin bir tür gizleme kültürü altında olmasının bir sonucu olarak, görüşmelerde konuşulacak konunun ne olduğunu açıkladıktan ve bu görüşmelerin kayıt altına alınacağı söylendikten sonra...” yani kartopu metodunun kullanılmasının nedeni Alevi kimliğinin gizlenme kültürü olması mıdır? Anlayamadık. Kim gizleniyor? Aleviler gerek devlet nazarında gerek halk nazarında ve gerekse bağımsız sosyal ortamlarda ayan beyan ortadadır. Gizlenme diye düşünülen görüş klasik Sünni anlayışın iç kabullerinden biridir. Yazarın Aleviliğin ne olduğu ya da Alevi kimliğinin nasıl bir şey olduğu bilgisi maalesef ki 16. yüzyıl bilgisidir. Ve bu çok komiktir. Alevi kimliği gizlilik kültürü üzerine kurumsallaşmamıştır. Hem herhangi bir Alevi gizlilik ilkesi çerçevesinde davransa bile mülakatlarda, işe alımlarda, toplumsal olaylarda devlet tarafından ya da kurumlar tarafından ortaya çıkarılmaktadır. Öyle ya geziye katılanların %78 Alevi değil miydi? Nerde kaldı gizlilik kültürü?

Bilimsel araştırma yöntemi olarak kartopu yöntemi en sağlıksız yöntemdir. Tanıtmak gerekirse kartopu yöntemi: Bu örneklemede önce bir çekirdek örneklem, elverişlilik örneği gibi araştırmayı yapan tarafından kendi keyfine göre bulunur. Ondan sonraki örneklem elemanları ise daha önce bulunmuş olan (çekirdek elemanlar ve onların seçtiği diğer) elemanlar tarafından bulunurlar. Örnek böylece, sanki karda itilerek büyüyen, bir kartopu gibi büyüme gösterir. Bu örneklem yöntemi çoğunlukla, ilgilenilen nüfusla ilgili tüm öğeleri sıralayan bir örnekleme çerçevesi mümkün olmadığıda kullanılır. Kartopu örneklemleri tesadüfi değildir, değerlendirme konusu olan nüfusu istatistiksel olarak temsil etmezler. Bu yüzden çıkarımsal istatistik teknikleri karşısında inandırıcı özelliklere sahip değildir. Böyle bir konuda böylesi bir yöntemi kullanmak tam anlamıyla bir sahteciliktir. 22 kişiden hareketle Türkiye'nin en büyük "dini azınlığı" sayılan 20 milyonluk bir nüfus hakkında yorum ve değerlendirme yapıp genellemelere ulaşacaksınız. Gerçekten komiktir. Durum şudur: Benim aklımda bir şeyler var, onları söylemek ya da söyleyeceklerimi desteklemek için bir grup bulayım hem söylediklerim daha inandırıcı olsun hem de bilimselmiş gibi görünsün. Örneklem seçme yöntemiyle ilgili söylediklerini de düşünürsek bu amaca hizmet ettiği kolayca görülmektedir.

Yazar Alevilik bilgisinden o kadar uzaktır ki anlattığı şeyi kendisi bilmemektedir. Kirlilik kavramını anlatırken bakınız ne diyor: "Korkular içerisinde, en çaresiz olunan ölüm (ve cesedin çürümesi) fiziksel varlığımızın, duyumsadığımız bedenimizin sonlu yazgısının dehşetli bir biçimde hatırlatılmasıdır. Ölmüş birinin cesedinden ürperti veren bir tiksinti duygusuyla uzak durmaya çalışmamız, ölümden (varlığımızın duyumsadığımız tarafı olan bedenimizin çürüyüp yok olması) korkmamızın desteklediği bir tavidir. Bunu yaparak ölüden değil ölümden uzaklaşmak isteriz. Ölüm korkutucudur, çünkü varlığımızın cisimleştiği ve ancak bu şekliyle duyumsayabildiğimiz bedenimizin yok olacağı anlamına gelir. Ölmüş beden (ceset) iğrençtir, tiksinti verir, çünkü çürüyerek kokuşmuşluğunu yaşama (hayata) ve bize bulaştırabilir."(s.21). Burası da bir hayli ilginçtir. Yazar Aleviliğin tarihini bilmediği gibi teolojisini en azından halk arasında yaşayan unsurlarıyla geleneklerini dahi bilmemektedir. Ve araştırma yapılan bir konuda söz söylenen unsurlardan birisi bilinmeden ahkam kesilmeye çalışılıyorsa bu en basit şekliyle ayıptır. En azından Alevi edebiyatını şöyle bir karıştırırsa, Ozanların şiirlerinden bir ikisini dinleyip üzerine düşünmüş olsa böyle bir acemiliğe düşmeyecek. Çünkü Alevilikte ne ölüm korkutucu, tiksiniç bir şeydir ne de ölü. Prensip olarak hiç kimse ölmeyi istemez. Fakat ölümlü hayatın bir gerçeği olarak kabul ederler. Ölen bir kişinin devrinin daim ve kolay olması dilenir ki bu ölenin ancak ten olduğu "canların" ölesi olmadığı gerçeğine de denk gelir. Bir Alevi her canlı varlığı bir can olarak görür ve bu nedenle her canı bir Hak suret diye tanımlar. Hak' ın ölmezliği ile insanın ölmezliği arasında illel bir bağ kurulur. Bütün bunlar Alevilerin toplumsal ilişkilerinde gündelik hayatlarında işlenir. Mesela aşık Hüdayi:

Hüdayiyem hüdamız var
Dost elinden bademiz var
Muhabbette gıdamız var

Ölüm ölür biz ölmeyiz diyerek Aleviliğin ölümle ilgili düşüncesini net olarak güzel bir şekilde ifade etmiştir. Yazarın yazdığı konuya karşı bu denli kör olmasının anlaşılır hiçbir yanı yoktur. Sünni değer ve teolojisiyle “Kirlilik Kavramı ve Aleviliğin Asimilasyonu” nun Aleviliğini ele almış deyim yerindeyse çuvallamıştır. Kirlilik, Alevilik ve asimilasyon kavramlarının uzmanı yazarımızın sorduğu sorulardan örnekler almadan olmaz. Öyle ya bir araştırma yapılmış 20 milyonluk nüfus evreninden 22 kişilik örneklem seçilmiştir. Bu sebeple bilimsel araştırmamızın soruları kendini daha önemli bir noktaya taşır: “Kirliliği nasıl tanımlarsınız? Özellikle hijyenik bağlamın dışında, kirlilik ve kirli kişi sizce nasıl betimlenebilir? Dinsel bakımdan kusurlu, sapkın sayılmak ile toplumsal olarak kirli kabul edilmiş arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Örneğin Sünniler tarafından kirli sayılmanın, temelde dinsel olan ancak toplumsal olana da sirayet eden kaynakları olarak abdestin, özellikle gusül abdestinin önemli bir rol oynadığını düşünüyor musunuz? Başka bir deyişle, Sünni inananlar topluluğunun büyük önem verdiği abdestin (abdestli olmanın), aynı biçimde Alevi toplum kesimlerince tatbik edilmemesini onların kirli sayılmalarının temeli olarak görebilir miyiz, bu konuda ne düşünüyorsunuz? Sünnilerle bir arada bulunduğunuz ortamlarda size dönük bir “kirlilik” düşüncesinin veya tavrının varlığına ilişkin sezgi ve deneyimleriniz oldu mu? Yaşadığınız toplumda alevi olmayı bir tür dışlanmışlık biçimi olarak tanımlıyor musunuz?” (s.46) Meşhur sorularımız bunlar. Şimdi bunları cevaplamaya nereden başlamalı? Her zaman olduğu gibi asıl ve ilk hedefimiz soruların sorulabilirliği üzerine olacaktır. Zira güdülenmiş her soru ya da daha genel söylemek gerekirse sorulmuş her sorunun sağlıklı bir şekilde cevaplanması için sorunun sorulabilirliği üzerine analiz yapılmalıdır. Bir soru sorulabilir mi, iki soru aslında kime sorulmalı ve nihayet üç bu soruya nasıl cevap verilmeli? Bu sorulara bu yöntemi uygulamadan evvel şöyle bir soru örneği vererek konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmalıyız: Mısır’da bulunan Keops piramidi Mısır’dan hava yolu ile mi kaçırıldı deniz yolu ile mi kaçırıldı? Böyle bir soruyla karşılaşan normal bir insanın yüzde elli şansı varmış gibi görünür. Oysa soruya doğru cevap verme şansı sıfırdır. Zira Mısır piramitleri hali hazırda yerlerinde durmaktadır. Tez canlı birisi buna hava ya da kara yolundan birini seçmek suretiyle mutlaka yanlış cevabı verecektir. Piramidin mutlaka kaçırıldığı soruyla ona sezdirilmiş ve yöntemi sorulmaktadır. İki şık arasında gidip gelen zihin yüzde elli riski alır ve cevap verir. Ve yanlış cevaplar ki doğru cevap yoktur zaten. Buradaki durumda olduğu gibi muhterem yazarımız da soruları böyle hazırlamıştır. İki yanlış şıkkı koymuş iki yanlıştan birini tercih etmesini örneklem öğrencilerden istemektedir. Daha önemli mevzu ise soruların sorulabilirliğidir. Kartopu yöntemi ile o kadar işe yarar örneklem seçmiş ki hiçbiri bu sorular sorulamaz deyip bu soruların sorulabilirliği üzerinde kafa yormamış refleks göstermemiştir. Sünniliğin büyük önem verdiği abdest meselesi neden Alevi örnekleme sorulmuştur. Sünniliğin abdest ilkesi ile Alevilik arasında illetsel bir bağlantı yoktur. Herkesin bildiği gibi Sünniliğin içinde – kendilerine de göre böyledir- dört Hak mezhep vardır. Hak mezhep kavramı da sorgulanmalıdır tabii ki ve bunlardan birisi Alevilik değildir. Dolayısıyla Sünniliğin çatı ilkelerinden birisi olan abdestin Sünniler için bir önemi olabilir. Ama Alevilik için Sünnilerce önemli olup olmadığı önemli bir mesele değildir. O onların iç meselesidir der geçer. Fakat sen bir Alevi’ye Sünnilik için bu önemli unsuru soruyla

dikte edemezsin. Alevi de Sünni gibi inansa ve düşünse ve de abdest alsa arada herhangi bir ayrım kalmayacak ve dolayısıyla “kirli” de kalmayacaktır.

Alevi’ye göre hijyenik temizliğin dışındaki ruhsal temizliğin temeli çok basit ve esastır: Eline, beline ve diline hakim olmak. Çalmayacak, zina etmeyecek, dedikodu yapmayacaksın şeklinde basitçe anlatılacak bu prensip bir Alevi’nin hijyenik alanın dışında dikkat etmesi gereken ana prensiptir. Gusül abdesti alıp çalanların, zina ve dedikodu yapanların yönettiği bir ülkede yaşadığımızı, uluslar arası istatistik verileriyle de bu özelliğimizin tescillendiğini, dolayısıyla suyun dışındaki hijyen kurallarıyla ortaya çıkan her an Allah’ın huzurunda bulunma temizliği mottosunun bir işe yaramadığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Bunu ayrım gözetmeden kendimize itiraf etmemiz insani bir zorunluluktur. Diğer yandan Alevilerin ruhsal ve bedensel – yazarımızın tabiriyle Alevi bedeni – kirli olduğuna dair bir istatistik veri Sünni gelenekten gelen yöneticiler tarafından henüz açıklanmamıştır. Açıklanırsa bizler de haberdar oluruz elbet. Eğer Gusül abdesti almazsan öldüğünde cennete gidemezsin telkiniyle başlayan korkutmalı eğitim kişinin bundan bağımsız, bundan ayrı düşünmemesine neden olmaktadır. Alevilerin gerek aile içlerinde gerekse sosyal ortamlarında böyle korkutmalı bir eğitimi olmadığı için bu bilgi anlamsızlaşır. Muhterem yazarımızın projeksiyonu sadece Alevilerin üzerine yöneltmesi, doğru ve gerçek inanış olan Sünni inancını sorgulamadan doğru kabul edip merkeze alması onu amansız hatalara sürüklemiştir. Öyle ya Sünnilerin teolojisini, tarihini ve itikadını sorgulamak bir yana acaba diye düşünce geliştirmek bile arı kovanına çomak sokmak anlamına geldiği için yazarımız “akademik terbiye” ve “aydın sorumluluğu “ çerçevesindeki görevini yerine getirmiştir.

“Sünnilerle bir arada bulunduğunuz ortamlarda size dönük bir “kirlilik” düşüncesinin veya tavrının varlığına ilişkin sezgi ve deneyimleriniz oldu mu?” Yazarımız amma da saf. Bir sosyolog olarak koca kitabı yazıp “gavur bilim adamlarının ortaya koyduğu” teorileri bol keseden yarıştırıyor ama kendi içinde bulunduğu topluma gözünü şöyle bir çevirip de bakmıyor. Çok şaşılması bir haldir bu. Bugün ortalama on yaşındaki bir çocuk - mezhebi hiç fark etmez – bile bu soruya evet diye cevap verecektir. Bu ülkede yaşayıp da Alevi olduğu için aşağılanmayan bir Alevi mi vardır? Hatta Alevi zannıyla nice Sünniler de sizi Alevi sandık diye aşağılanmaktadır. Aşağılanmak için zan bile yeterlidir. Tabii ki mesele aşağılanmak değildir. Mesele aşağılanmalara verilen cevaplardır. Siz Kızılbaşlar kirlisiniz dediklerinde hayır ben temizim mi demek lazım? Elbette değil. Sünni kendisini ölçüt alıp söylüyor o değerlendirmeyi. Dolayısıyla onun prensiplerine göre kirlisin. Bu kimin umurundadır, kimsenin. Tabi ya tam unuttuyordum. Bu örneklem alınan 22 kardeşimizin çok umurundadır. Aman bizi de temiz sayın, ne olur gibisinden boynu büküklükle ifade edilen beyanlarından bu çıkmaktadır. Alevi toplumuna en çok sorulan, söylenen ima edilenler kirlilik, sünnetsizlik, Allahsızlık vs. gibi şeylerdir. Hal böyle olunca Alevinin biri temizim der inandıramaz soranları, Allahım var der inandıramaz soranları. Geriye tek bir yol kalır. Ve sünnetli olduğunu ispat eder, o dem bu demdir kimse böyle bir soru sormaz yöredeki Alevilere. Meselenin çözümü biraz da cevaplarda yatıyor hani. Fakat örnekleme iyi seçmek koşuluyla. Bu konuda yazarımızdan ders almaya değer.

“Buna göre iğrenme, der Nussbaum, özellikle bir sosyal durum bilgisi olarak kendini dayattığında, her zaman keskin bir mantıksızlık ona eşlik eder. İğrenmenin bilişsel

olmadığı söylenemez; bir fikir içerir, ama bu fikir bize ait bazı özellikleri reddeder. Bu şekliyle iğrenme kişinin kendisinden kaçmasının bir yoludur. Bu bağlamda kişi ya da grup kiri kendisinden bilmenin rahatsızlığı ve onu başka bir kişi ya da nesneye yansıtmanın cazibesine kapılarak, bunu kendine özgü bir mantıksızlık içerisinde yapma potansiyeline de sahiptir denilebilir.”(s.48) Diyerek yazarımız güzel bir alıntı yapıyor. Her satırına katılınabilir. Fakat bir sonraki paragrafta geçince bu fikrimden derhal uzaklaşıyorum. Keşke geçmeseydim diyorum kendi kendime. Zira burada yukarda Nussbaum’dan yaptığı alıntıyı kevgire çeviriyor: “Şimdi, çoğunluğu oluşturan Sünni toplum kesimlerinin kültürü kurumsallaşmış ve baskın kültür olduğundan, Alevilerin bu yapı içerisinde dezavantajlı ya da belirgin bir toplumsal eşitsizliğin muhatabı olduklarını düşünebiliriz. Ancak, teorik olarak tersini de düşünebiliriz. Yani, baskın ve kurumsallaşmış kültür Alevi kültürü olsaydı, bu sefer de, Sünni toplum kesimleri dezavantajlı veya toplumsal bakımdan bir eşitsizlik deneyimine muhatap olacaktı.” Pes dedirtiyor insana yazar. Parmağımı ısıyorum bu söyledikleri karşısında acıyınca geri bırakıyorum parmağımı. Parmak ısırma gibi görünmüyor yazılan. Yazarımız bir sosyolog olarak geliştirdiği fikirleri, örneklem aldığı evrenin aleyhinde konuşmaya gelince konuşuyor. Kirlilik, pislik vs ile eşleştiriyor. Fakat iş alıntının iddia ettiği şeyi yormaya gelince ters dönüyor: Sünni iktidar geleneğinin Alevi toplumu hakkında çıkardığı iftiralar, yalanlar, karalamalar ve isnat edilen suçlamaların kendine özgü bir mantıksızlık içerisinde yapma, yayma ve inandırma potansiyeline sahip olduğunu itirafa gelince, eğer Aleviler çoğunlukta olsaydı onlar da aynısını yapacaktı gibi gerçekdışı bir alana yöneliyor. Öyle ya Ey Sünni iktidar geleneği Alevilere akla, mantığa uymayan, saçma sapan, insan dimağının tümünün bile alamayacağı denli büyük iftiraları neden atıyorsunuz sorusunu sormuyor. Ya da bu söylenenler iftiradır, mantıksızdır, saçmadır diyemiyor. “Aydın sorumluluğu” mu “akademik terbiyesi” mi buna engel oluyor bilemiyoruz. Bunun cevabını kendisi biliyordur mutlak. Belki de bir Sünni olarak kendisinin de içinde bulunduğu gurubun mantıksız ve büyük iftiralar attığını kabul etmek istemiyordur. Bunu istemeyen “yürekli aydınımız” olan yazar 22 örnekleme yaptığı iftiralar derlemesini satırı satırına yazıyor: “Ben ortaokuldayken bir arkadaşım vardı. Aşure zamanında komşularından biri evlerine bir tabak aşure getirmiş ve o da aşureyi yemek istediğinde annesi, ‘ben sana aşure yaparım bunu yeme’ demiş. Arkadaşım ısrar edince yani ‘niye bunu yemiyorum’ deyince, annesi, ‘oğlum onlar Alevi, dede yıkıyor, onlar da dedenin yıkadığı suyla aşure yapıyorlar’” demiş.(s.49). Bu denli akıldan ve iz’andan yoksun bir iddiayı örneklem gurubu aracılığıyla harf harf kitaba taşıyan yazarın iş bunu yapanın mantıksızlığını ilana gelince, onlar çoğunlukta olsa onlar da yapacaktı gibi hayali bir eşitlemeye gitmesi çok komiktir. Bir Alevi aldığı eğitim ve terbiyenin sonucu ve Yol’un bir gereği olarak – eline, beline, diline hakim ol düsturunun diline hakim ol kısmına giren sorumluluğu sebebiyle - başkası hakkında mantıklı mantıksız yalan üretip, yaymaz. Alevi felsefesi ve inanç akidesini bilmediği için kurduğu ütopyik varsayımın gerçekleşme ihtimalinin dahi olmadığı bilgisinden habersizdir yazarımız. Bunlara bir örnek daha: “Benim çalıştığım yerde bir müşterimiz patronla konuşurken – tabi dükkanda çalışanlardan Alevi olabileceğini hiç aklına getirmiyor – Alevilerle ilgili ileri geri konuşuyordu. Dedi ki, ‘Aleviler o kadar pis insanlardır ki, kızı evlendiriyorlar ama kızın bekâretini önceden dede bozuyor.’”

(s.49) Mide bulandırıcı bu iddiaların kendine özgü mantıksız uydurmalarını bildiği halde kitabına bu denli ince yazıp yayınlayan kimsenin niyeti farklı olabilir. Örneklem grubu aracılığıyla Alevilere atılan iftiralar küllüyatı haline getirilen bu kitabın bilimselliği, kitaplığı içerdiği bilgilerden önce sorgulanmalıdır.

Yukarıdaki örneklere 50, 51, 52, ..., 68 ve devam eden sayfalarda da rastlamak mümkündür. Fakat bu kadarı ile yetinmemiz yerinde bir karar olacaktır. O örneklerde de kişilik, karakter ve iradesi yerleşmemiş, boynu bükük ve karşısındakine göre konumlanmak zorunda kalan “kirli Alevi gençlerinin” hikâyelerini bulacağız ayrıntılarıyla.

Sonuç yerine diye anlatılan bölümde “lekenin özü farklılığın vurgulanmasına dayandığından ve farklılığın, onarılması imkansız, dolayısıyla da, daimi bir dışlanmayı haklı çıkararak bir farklılık olmasından dolayı Aleviler için geriye tek bir seçenek kalmaktadır: Asimilasyon”(s.94). Hadi ya! Hiç umut yok mu doçent bey? Yazarımızın büyük örneklem gurubuyla yaptığı görüşmeler, anketler ve büyük sosyoloji teoriyle geldiği nokta budur. Yazarımız kısaca Aleviler hakim ve baskın olan, iktidarı elinde bulunduran ve Alevileri kirli kabul eden Sünni iktidar geleneği tarafından temiz kabul edilmeniz için kendi benliğinizden, inanç sisteminizden vazgeçeceksiniz, başka çare, yol, yöntem yok diyor. Şu işe bakın! En başından beri savunduğumuz gibi yazar yine Aleviliğin tarihini bilmemesinden dolayı çuvallamıştır. Zira yazar Türklerin Müslümanlaşmaya başladığı tarihten bu yana, yani yaklaşık bin yıldır, Alevilerin Alevi olabilmek, inandığı gibi yaşabilmek, değerlerini geleceğe aktarabilmek için yazarın aklının, muhayelesinin alamayacağı ölçüde bedeller ödediği gerçeğinden habersizdir. Bedel ödeme mevsimi de kapanmış değildir. Alevilerin bedel ödeme eylemi eylemsel bir olgu değil ontolojik (varoluşsal) bir olgudur. Ve bu bağlamda Aleviler Baba İlyaslardan, Seyid Nesimi’ye, Pir Sultan Abdal’dan Sivas’ta diri diri yakılan Nesimi Çimen’ e kadar tarihin her döneminde şiddeti artıp azalan ve fakat sürekli bir şekilde devam eden baskının bedelini ödeyerek gelmişlerdir. Bedel ödemelerinin amacı ne bir terör faaliyeti ne bir devlet kurma azmidir. Tek dertleri inandıkları, bildikleri gibi ata ve dedelerinden aldıkları mirasa uygun yaşamak ve onu aktarmaktır. Alevilere kendilerini inkar etmenin dışında başka bir yol göstermeyen yazarın önerdiği yol yüzyıllardır Alevilere gösterilmektedir. Yani kısaca yazar bir damla pekmez için bir ton keçiboynuzu çığnemiş ve fakat ortaya pekmez değil alabildiğine mide bulandıran bir küf çıkmıştır.

Bu kitabı okuyup bitirdiğimde – aldığım eğitimi de hatırlayarak – gözlerimi şöyle bir kapattım. Ne hatırlıyordum bu kitaba dair? Aklımda kalan şey neydi? Daha önce hepsini bizzat kendi kitaplarından tanıdığım, okuduğum sosyal teoriler miydi aklımda kalan? Ya da araştırma yöntemlerine dair eleştiriler miydi? Hayır! Maalesef bunların hiçbiri de değildi. Bu kitabı okuyup gözlerimi kapatıp geriye yaslandığımda Alevilerin nasıl kirli olduklarını, bu konuda onlar hakkında neler söylendiğinin tafsilatlı bir toplamıydı aklımda kalan. Nasıl olur dedim. Bunu okuyan bir Alevi vay be biz aslında ne kadar kirliymişiz, bunu okuyan bir Sünni de vay be Alevilerin kirli olduğunu duymuştum ama bu kadarını da bilmiyordum diyerek mantıklı mantıksız oluşturulmuş ve kendi belleğinde de mevcut bulunan hikayelere yenisini ekleyecektir. Kitabın Alevi ve Sünni cemiyetine katkısı bu olacak. Başka neye faydası olacağını zihnim idrak edemiyor.

Bu yazı kitabın yazarına ulaşır mı, bilmiyoruz. Fakat ulaşırsa her akademisyen gibi başını iki tarafa sallayıp “bir Alevi’nin alınganlığı” deyip umursamayacaktır. İftiralar küllüyatı haline gelen kitapları yazmak, yayınlamak bilimsellik ve tarafsızlık kisvesine bürünürken buna verilen cevaplar hep alınganlık diyerek geçiştirilmiştir. Oysa mesele alınılmayacak kadar ciddi ve önemlidir. Birisi bana Alevilere atılan iftiralarla ilgili derlenmiş bir kitap çalışması var mı diye sorsa aklıma ilk gelecek kitap Ayrıntı Yayınlarından çıkan Mevlüt Özben’in yazdığı, Kirlilik Kavramı ve Aleviliğin Asimilasyonu kitabı olacaktır. Mevlüt hoca vazifesini ziyadesiyle ifa etmiştir. O halde biz de vazifemizi yeterince ve layıkıyla ifa edebilmek, bizden sonra gelenlere biraz olsun kendimizi affettirebilmek için bu notun tarihe düşülmesi gerekiyordu. Bir diğer not ise Alevilerin Sünnilerle, Sünnilerin de Alevilerle günlük hayatta bir sorunlarının olmaması gerçeğidir. Aleviler Sünnileri kardeşi gibi görür, onlar kabul etmezlerse arkadaş da olabilirler. Mesele daha çok iktidarın ve korku kültürünün ortaya çıkardığı kara propagandadır. Günlük hayatta komşumuz, arkadaşımız, eşimiz olan insanlarla ne sorunumuz olabilir? Sorun mevcut mantıksız önyargıları nasıl aşacağımız sorundur. Fakat gelin görün ki bu ve benzeri yayınlar kitaplar bu sorunların büyümesine kökleşmesine gerek isteyerek gerek istemeyerek katkı sağlamaktadır. Bu büyük bir yanlıştır. Girişte tasnif etmeye çalıştığım Alevi matbuatında bu kitabın hangi sınıfta yer alacağı kararını okuyucuya bırakıyorum. Bu kitabı okuduktan sonra her zamanki hezeyanlar, iftiralar deyip kitabı kapatıp kitaplığın değersiz kitaplar rafına da koyabilirdim. Ama bunu bunca senedir yaptığımızdan dolayı bugün bunları yapmaya lüksümüz olduğunu zannetmiyorum. Her yükselmek ve akademik puan toplamak isteyen akademisyen, tanınmak isteyen kıyıda köşede kalmış araştırmacı ve nihayet saldırmak isteyen herkesin Aleviliği ve Alevileri matbuat aracılığıyla tahkir, tehdit ve tanımlama çabaları ile basamak yapması ziyadesiyle yetti. Ve ziyadesiyle kabak tadı verdi. Kendinize yeni alanlar yeni uğraş merkezleri bulun. Ne bileyim gidin Afrika’daki ilkel kabileleri araştırın, onlara abdesti anlatın. Alevilere anlatmayın. Bin yıldır anlattınız. Bin yıldır dinliyoruz. Bin yıldır durum aynı. Çabalar, emekler kardeşlik ve insanlık için harcansın, verilsin. Yazıyı büyük ozanlarımızdan Feryadi’nin her şeyi anlatan şiiriyle başlattık ve girişteki şiirin tekrar okunması ricasıyla kapatalım.

Mehmet Erdoğan